

Střední průmyslová škola a obchodní akademie Uherský Brod

Nivnická 1781, 68801 Uherský Brod

Závěrečná práce

Nízkofrekvenční osciloskop

Konzultant: **Ing. Josef Nevařil**

Autor: **Tomáš Janečka**

V Uherském Brodě, 2016

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci na téma nízkofrekvenční osciloskop vypracoval samostatně s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použité literatury a pramenů.

Uherský Brod 11.1.2017

Podpis

.....

Tomáš Janečka

Poděkování

Děkuji mému konzultantovi panu Nevařilovi za poskytnutí rad ohledně softwaru i za nápady na vylepšení a že si na mě vždy udělal čas. Rád bych rovněž poděkoval panu mistrovi Kolářovi za poskytnutí prostředků k produkci desky plošných spojů.

Střední průmyslová škola a obchodní akademie Uherský Brod

Nivnická 1781, 68801 Uherský Brod

Zadání: Zkonstruovat generátor obdélníkových impulsů pomocí obvodu 555 a napsat program pro zobrazení signálu přivedeného na analogový port jednočipového počítače a snažit se, aby byl frekvenční rozsah co největší.

Tomáš Janečka
Mechanik elektrotechnik
10.5.2016
Ing. Josef Nevařil

ME4 2016/2017
Počítačová technika
12.1.2017

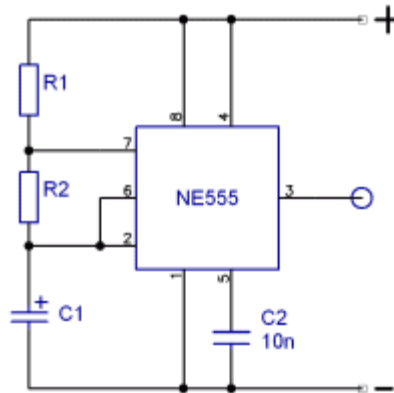
OBSAH

1.Úvod.....	6
2. Metodika práce	7
2.1 Astabilní multivibrátor	7
2.1.1 Popis funkce	8
2.1.2 DPS	9
2.2 Program – Arduino.....	9

2.3 Program – Processing	10
3. Výsledky měření	13
3.1 Multivibrátor	13
3.2 Osciloskop	13
4. Závěr	14
5. Seznam použité literatury a pramenů	15

1. ÚVOD

Má závěrečná práce se skládá ze dvou částí. První část je výroba astabilního multivibrátoru pomocí časovacího obvodu 555. Použiju k tomu klasické zapojení:

Rezistor R2 jsem nahradil potenciometrem, abych mohl měnit střihu a to aby se pak projevilo v grafu. Obvod 555 je napájen 5V kvůli jednočipovému počítači.

Druhá část se skládá z napsání programu pro zobrazení signálu v softwaru Processing. Zobrazované hodnoty získám na analogovém portu jednočipového počítače a následně je pošlu z Arduina IDE do Processingu přes sériový port.

Zadání spojuje několik věcí. Výroba hardware – multivibrátor, práce s jednočipovým počítačem a jeho naprogramování a taky vytvoření grafického prostředí pro osciloskop.

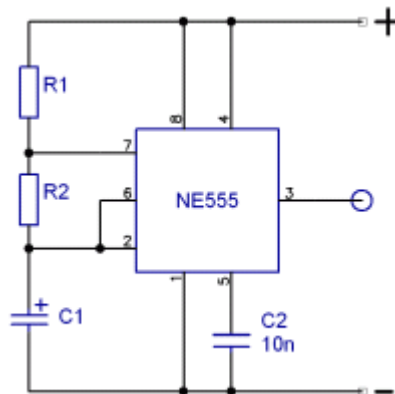
2. METODIKA PRÁCE

2.1 Astabilní multivibrátor

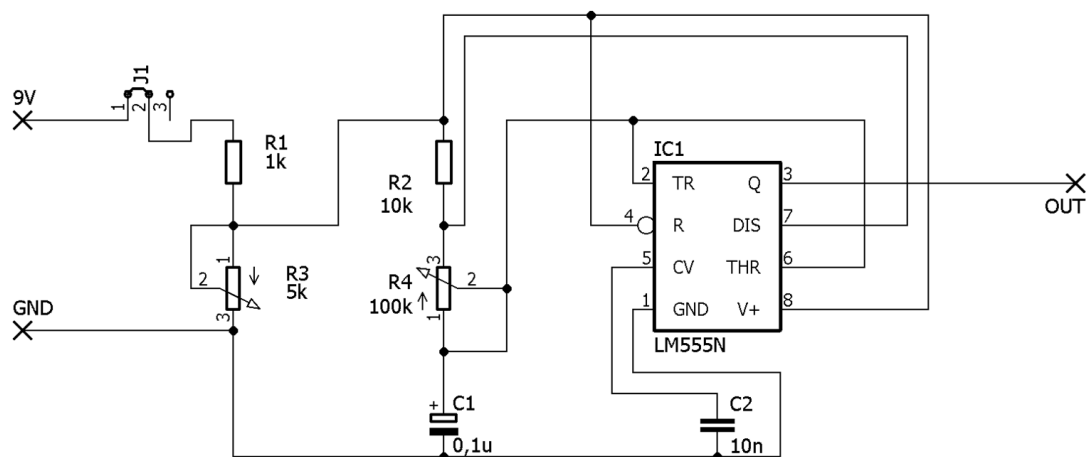
Jedná se o klopný obvod, který nemá ani jeden stabilní stav. Neustále se překlápí z jednoho do druhého stavu. Díky tomu na svém výstupu vytváří obdélníkový průběh.

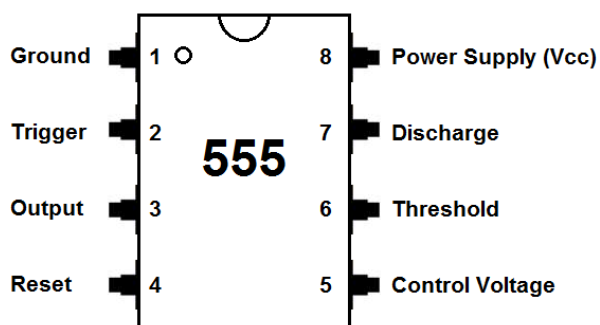
Tento obvod lze poskládat buď z tranzistorů nebo z časovacího obvodu 555, pro který jsem se rozhodl. Zde je schéma, ze kterého jsem vycházel:

Časovací obvod 555 v tomto konkrétním zapojení funguje na principu počítání, za jak dlouho se nabije a vybije elektrolytický kondenzátor a na základě této doby generuje na výstupu napětí. Hodnotami C1, R1 a R2 můžeme měnit tzv. střidu. Střida je poměr časů, ve kterých je obdélníkový signál v jednotlivých úrovních. Pevnými hodnotami součástek dosáhneme pořád stejné střidy. Pro její změnu jsem se rozhodl místo R2 umístit potenciometr. Jelikož pracuji s jednočipovým počítačem, jehož vstup je schopen zpracovávat napětí do 5V SS, je potřeba, aby byl časovací obvod napájen 5V. Vyřešil jsem to děličem napětí napájeného 9V baterií.

2.1.1 Popis funkce

1 – Ground – nula

2 – Trigger – připojením tohoto pinu do nuly začne časování

3 – Output – výstup

4 – Reset – připojením pinu do nuly se časování resetuje

5 – CV – k pinu je většinou připojen kondenzátor o malé kapacitě, slouží ke stabilizaci napájecího napětí aby časování probíhalo bez chyb

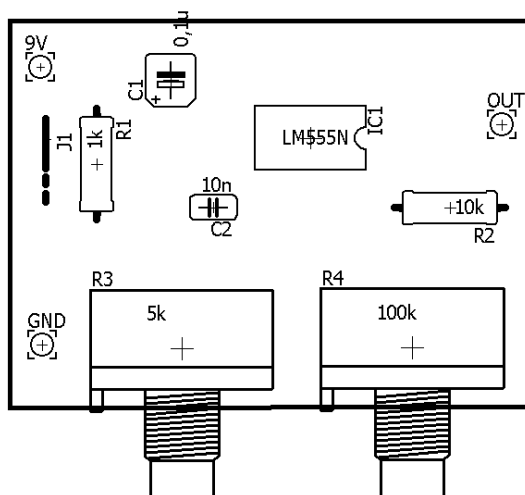
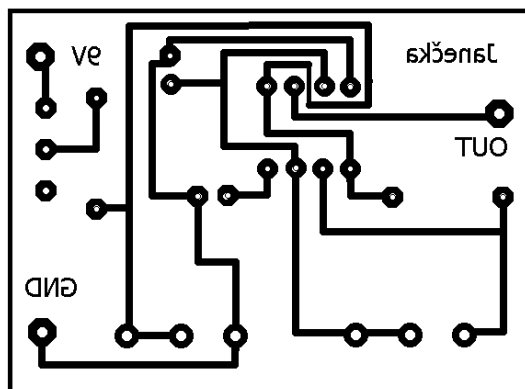
6 – Threshold – pin sleduje napětí na kondenzátoru a počítá čas nabití do asi 2/3 kapacity

7 – Discharge – vybíjí kondenzátor když je plný

Pro funkci obvodu 555 v astabilním módu jsou spojeny piny 2 a 6. Po připojení napájení se kondenzátor nabíjí přes dva rezistory a vybíjí se pouze přes jeden. To znamená, že signál na výstupu bude o něco málo déle v logické úrovni 1. Jakmile pin 6 detekuje nabitý kondenzátor, nastává jeho vybíjení přes pin 7. Když je kondenzátor vybitý, pin 2 detekuje nulu a kondenzátor se opět začne nabíjet.

2.1.2 DPS

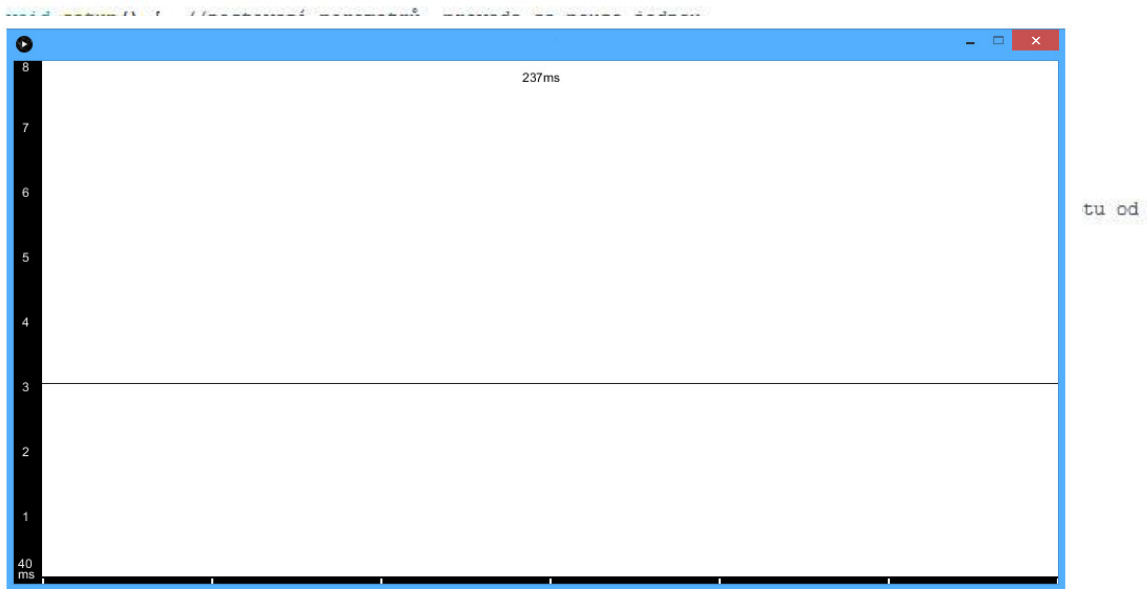
Potenciometr vlevo je použit k nastavení napájecího napětí. Otáčením doprava se napětí snižuje.

Potenciometr vpravo je určen k nastavení kmitočtu. Otáčením doprava se kmitočet zvyšuje.

2.2 Program – Arduino

Využívám jednočipový počítač Arduino Nano jako převodník napětí na číslo. Výstup z nestabilního multivibrátoru je připojen na analogový pin Arduina. Hodnoty napětí posílám přes sériovou komunikaci do programu Processing, kde jsou následně data zpracovány a zobrazeny. Rychlost přenosu je nastavena na 250 000 baudů.

2.3 Program – Processing

Prostředí osciloskopu je můj vlastní přínos. Je navrženo tak, že hodnota napětí přivedeného signálu může být změřena na stupnici u levého okraje.

```
import processing.serial.*; //import knihovny pro sériovou komunikaci
Serial port; //vytvoření class Serial a pojmenování port

float hodnota = 0.0; //deklarování proměnné pro zápis naměřených hodnot
PImage obrazek; //deklarování proměnné pro obrázek

void setup()
{
  size(1000, 500); //vytvoření okna o výšce 500 px a šířce 1000 px
  obrazek = loadImage("NFosc.jpg"); //nahrání obrázku do proměnné

  port = new Serial(this, "COM4", 250000); //zahájení sériové komunikace, výběr portu ze kterého má číst
  //a nastavení rychlosti komunikace
  port.bufferUntil('\n'); //číst ze sériového portu dokud se neobjeví znak \n = odřádkování

  image(obrazek,0,0); //zobrazit obrázek na souřadnice 0,0
}
```

Na začátku programu importuju knihovny a vytvářím class Serial. V části setup nastavuji velikost okna, sériovou komunikaci a vykresluju obrázek. Místo položky „COM4“ je potřeba nastavit správný port. Ten se zjistí při připojení Arduina k PC.

```

void draw(){ //obdoba smyčky loop v Arduino IDE

  fill(0); //nastavení černé barvy
  if(millis(>2000){ //podmínka pokud je doba od začátku programu větší než 2 sekundy
    for(int i=26;i<1000;i++){ //smyčka pro vykreslování naměřených hodnot
      point(i,hodnota); //bod o souřadnicích x a y
      if(i==26){ //pokud se pomocná proměnná rovná 26
        fill(255); //nastavení bílé barvy
        rect(26,-1,974,494); //vykreslení obdélníku na souřadnicích x = 26 a y = -1
                                //o šířce 974 px a výšce 494 px kvůli zobrazení nově příchozích
                                //naměřených hodnot
        fill(0); //nastavení černé barvy
        text("237ms",487,20); //vypsání textu 237 ms na souřadnice x = 487 a y = 20
      }
    }
  }
  else { //pokud podmínka není splněna
    delay(1000); //zastavit chod programu na 1 sekundu
    pozadi(); //volání funkce pozadí()
  }
}

```

Část pro zobrazení naměřených hodnot do grafu.

```

void pozadi(){ //definice funkce pro vykreslení pozadí
  background(255); //bílá barva pozadí
  fill(0); //nastavení černé barvy
  rect(0,0,26,500); //vykreslení obdélníku na souřadnicích x = 0 a y = 0 o šířce 26 px a výšce 500 px
  rect(20,494,1000,6); //vykreslení obdélníku na souřadnicích x = 20 a y = 494 o šířce 1000 px a výšce 6 px
  text("237ms",487,20); //vypsání textu 237 ms na souřadnice x = 487 a y = 20
  fill(255); //nastavení bílé barvy
  text("1",8,440); //vypsání textu 1 na souřadnice x = 8 a y = 440
  text("2",8,378); //vypsání textu 2 na souřadnice x = 8 a y = 378
  text("3",8,316); //vypsání textu 3 na souřadnice x = 8 a y = 316
  text("4",8,254); //vypsání textu 4 na souřadnice x = 8 a y = 254
  text("5",8,192); //vypsání textu 5 na souřadnice x = 8 a y = 192
  text("6",8,130); //vypsání textu 6 na souřadnice x = 8 a y = 130
  text("7",8,68); //vypsání textu 7 na souřadnice x = 8 a y = 68
  text("8",8,10); //vypsání textu 8 na souřadnice x = 8 a y = 10
  text("40",4,485); //vypsání textu 40 na souřadnice x = 4 a y = 485
  text("ms",4,495); //vypsání textu ms na souřadnice x = 4 a y = 495
  for(int i=26;i<1000;i=i+162){ //smyčka pro vykreslení čar na ose x
    rect(i,494,3,6); //vykreslení obdélníku na souřadnicích x = i a y = 494 o šířce 3 px a výšce 6 px
  }
}

```

Funkce pro zobrazení pozadí je použita v části draw pro nastavení prostředí osciloskopu.

```

void serialEvent (Serial port){ //funkce se zavolá když se na sériovém portu objeví data

    String y = port.readStringUntil('\n'); //deklarace stringu y, do kterého se zapisují
                                        //data ze sériového portu dokud nenarazí na znak \n

    if (y != null) { //pokud je v proměnné y platný datový typ
        y = trim(y); //odstranit přebytečné bílé místo před nebo za daty přijatými do proměnné
        hodnota = float(y); //zapsání dat do proměnné hodnota, které se zapisou jako float
        hodnota = map(hodnota, 0.0, 1023.0, height - 8.0, height - 310.0); //přenastavení rozsahu přijatých dat
        //přenastavení proměnné hodnota, přijatá data ve tvaru od 0.0 do 1023.0 převést na tvar od height(šířka) - 8.0 do height - 310.0
    }
}
}

```

Část pro příjem hodnot poslaných po sériové lince a jejich úprava.

3. VÝSLEDKY MĚŘENÍ

3.1 Multivibrátor

Z astabilního klopného obvodu v konečné podobě vystupuje napětí o obdélníkovém průběhu s frekvenčním rozsahem od asi 50 Hz do 2 kHz a výstupní napětí je nastavitelné od asi 2V do 8V. Frekvenční rozsah byl ověřen na analogovém osciloskopu. Při nastavení nejnižšího kmitočtu je střída asi 50%, ovšem při nejvyšším nastaveném kmitočtu je asi 10%.

3.2 Osciloskop

Naprogramovaný osciloskop je schopen zobrazovat signál s hodnotami od 0V do 5V SS a od 0 Hz do asi 2,5 kHz. Vypsáním funkce millis() na sériový port v programu Arduino IDE jsem zjistil, že za 1 ms se pošlou dvě hodnoty, z čehož vyplývá, že jedna se pošle za 0,5 ms. V programu Processing na každý pixel vypisují jednu přijatou hodnotu, takže na osciloskopu vidíme časový průběh signálu za 237 ms.

4. ZÁVĚR

Jako závěrečnou práci se mi podařilo vyrobit generátor obdélníkového signálu a napsat program pro zobrazení hodnot přivedených na sériový port. Pár problémů se ovšem vyskytlo. Při návrhu DPS pro multivibrátor jsem počítal s tím, že použiju jednoduchý vypínač. Umístil jsem ovšem na desku špatné plošky a vypínač byl pro toto rozpětí příliš malý, tak jsem byl nucen na místo vypínače umístit drátový propoj. Multivibrátor se nyní zapíná a vypíná připojením nebo odpojením baterie. Dále jsem na DPS zapomněl umístit plošku pro uzemění výstupu a proto jsem musel na DPS zespodu připájet vývodní kabel. Softwarově osciloskop postačuje orientačním měřením pro nenáročného uživatele. Jako zlepšení a zvětšení možností osciloskopu je možné k jednočipovému počítači připojit předřadný rezistor a zvětšit jím napět'ový rozsah. Dále je možné se úplně vyvarovat volání funkce `analogRead()` a programovat jednočipový počítač na úrovni Assembleru. Při použití časování, interruptů, `free-running` modu A/D převodníku je možné mnohonásobně zvětšit rychlost vzorkování.

5. Seznam použité literatury a pramenů

http://pandatron.cz/?490&555_a_556_-_zakladni_zapojeni

<https://www.arduino.cc/en/Tutorial/HomePage>

<https://www.arduino.cc/en/Reference/HomePage>

<https://processing.org/tutorials/>

<https://processing.org/reference/>